

Yakın Türkiye Tarihinde
Hapishane Fırarları

FIRAR ÖYKÜLERİ

ADNAN GERGER

© KARAKARGA YAYINLARI 101

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

FİRAR ÖYKÜLERİ

Adnan Gerger

Genel Yayın Yönetmeni: M. K. Perker

Yayın Koordinatörü: Mesud Ata

Editör: Başak Tan

Görsel Yönetmen: Sedat Gösterikli

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Ocak 2018

ISBN: 978-605-2241-03-5

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, M. K. Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 [karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)

 [karakargayayin](https://twitter.com/karakargayayin)

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Gümüşsuyu Cad. Odin İş Merkezi

Kat 2, B Blok, No 403, Topkapı - İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 29652

İÇİNDEKİLER

Firar Bir Direnişti.....	17
<i>Firar Firar Üstüne.....</i>	<i>19</i>
<i>Tünelde Hatıra Fotoğraflı Çektiler.....</i>	<i>29</i>
<i>Dublörlü Kaçış.....</i>	<i>42</i>
<i>Gökyüzü Üstüne Çökmeden Kaçmıştı Yılmaz Güney.....</i>	<i>45</i>
<i>Hastaneye Baskın</i>	<i>60</i>
<i>Olaçağı Buydu</i>	<i>63</i>
<i>Silahlı Baskınla Firar.....</i>	<i>66</i>
<i>Çöp Kamyonunun Yükü Çok Ağırdu.....</i>	<i>74</i>
<i>Göğüs Göğse Firar</i>	<i>79</i>
<i>“O Duvar, Duvarınız, Vız Gelir Bize Vız!”</i>	<i>86</i>
<i>Bakanla Alay Edercesine 25 Mahkûm Daha Kaçtı.....</i>	<i>92</i>
<i>İşleri Özgürlük</i>	<i>96</i>
<i>Firarilerin Mühendislik Harikası Buluşu Kimden Takdir Gördü?.....</i>	<i>101</i>
<i>Büyük Kaçışın Öyküsü</i>	<i>121</i>
<i>Yaş Günü Hediyesi.....</i>	<i>133</i>
<i>THKP-C Önderi Mahir Çayan ve Arkadaşlarının Kaçışı</i>	<i>151</i>
<i>Adli Skandalı Nedeni Bu Firarların.....</i>	<i>198</i>
Cezaevinden Neden Kaçırıldılar?	203
<i>Bu Kaçışların Bedelini Masum İnsanlar Hayatlarıyla Ödedi.....</i>	<i>205</i>
<i>Timarhaneden Kaçırılan Meğer Kimmiş.....</i>	<i>232</i>

<i>Bir Fırarın Anatomisi: Tanıklıklar, Bağlantılar, Katliamlar, Suikastlar</i>	234
<i>Bahçelievler Katliamı</i>	267
<i>Kurulu Zemberek Gibiydi</i>	288
<i>Kanıtlanmayan Fırar</i>	334
Heyyyyt Babalar... Baba Fırarlar, Eyvallah	343
<i>Baba, İstedığı Zaman Kaçar</i>	345
<i>Âlem Buysa</i>	349
<i>Büyük İntikam Yemini</i>	362
<i>Derin Devletin Cıkmı Çıkarttı</i>	378
<i>Bayrampaşa ve Ulucanlar Hafızalardan Silinmeyecek</i>	393
Kaderlerini Takip Etmek İçin Fırar Etiler: “Kader” Mahkûmları	397
<i>Fırariler Çetesi ve Gaddar Gangster</i>	399
<i>Eskiden İsviçre’ye Kaçılırdı</i>	417
<i>Türkiye’nin İlk Banka Soyuncularının Gerçek Niyeti Atatürk’e Suikast mıydı? ...</i>	421
<i>Çapkın Fırası</i>	427
<i>40 Kez Fırar Eden Hükümlünün Dayanılmaz Öyküsü</i>	429
<i>Boş Kâğıda İsimlerini Yazıp Tahliye Oldular</i>	431
<i>Oscar’lık Fıradı Onunki</i>	434

ÖNSÖZ

Bu önsözümde de ilk baskı için yazdığım önsözümle başlamak istiyorum.

Şöyle demiştim:

“Bu kitap, bir döneme damgasını vuran firarlarla, yazılması gerektiğine inandığım firarların öyküsüdür. Öylesine çok yaşanmış ki, ‘Vay canına!’, ‘Bu kadarına pes. Helal olsun valla’, ‘Yok. Olamaz... Böyle firar mı olur?’ türünden, biraz şaşkınlığa, biraz hayranlığa ulaşan sözlerle yorumlanan firarlar...

Peki, cezaevi yaşantısıyla bütünleşmiş bir kesit olan bu firarların arkasındaki giz neydi, nasıl gerçekleşiyordu? Merakımı yenemedim. Bu soruların yanıtını araştırdım. Binlerce gazete, dergi sayfasını taradım. Kaçış olaylarıyla ilgili ya da yakın çevrelerdeki insanlarla konuştum. Sonunda bu kitap ortaya çıktı. Olabildiğince firar olaylarının öncesi, anı ve sonrasını araştırmaya çalıştım. Ancak, bu kitabın odak noktasını kaçış anları ve yöntemleri oluşturdu.

Bu çalışma sırasında, öylesine değişik duygular yaşadım ki! Bazen ürpirdim, bazen güldüm, bazen hayrete düştüm, bazen inanmadım. Nefesim kesildi, soluk soluğa kaldığım anlar oldu. Oldukça güç bir çalışma sonucu oluşan bu araştırmayı okurken, sizin de benimle aynı duyguları paylaşacağınızı umuyorum. Bu kitabı hazırlamamda en büyük etken, gazeteci olarak Türkiye’nin belli başlı hapisanelerini dolaşmam oldu. Bu gezilerim sırasında cezaevi yaşantısını irdeleme ve gözleme olanağını buldum.

Hiç unutmam; Şanlıurfa Cezaevi’nde ‘Havalandırma’ diye tanımlanan bahçede, bir duvarın dibine oturdum. Kendimi bir borunun ucunda hissettim. Gökyüzü, işte bu borunun diğer ucundaydı. Bakakalmışım. Beni dalgınlığımdan, yüksekte uçan bir güvercin kurtardı. Birden öyle heyecanlandım ki! Çünkü güvercin, özgürlüğün o anki tek işaretiydi. Özgürlüğün simgesi olmasında, ne kadar da haklıymış güvercin.

Tutuklu olmadığımı safça sevindim. Oysa sonradan “Tutsak olmanın tek koşulu ille cezaevine mi girmektir?” diye düşündüm, ‘İnsan kendini tutsak hissetmeye görsün, her yer cezaevi değil midir?’”

Ve ilk önsözümü, başladığım gibi yine bir soruyla tamamlamıştım. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana ve 12 Eylül'den sonra, aralarında şair, siyasetçi, yazar ve sanatçı birçok kişinin, düşünce suçlusu olarak yurt dışına neden kaçmak zorunda bırakıldığını sormuştum. *Firar Öyküleri* kitabını yazalı yirmi beş yıldan fazla zaman olmuş, ben yukarıdaki kaygılarımı hâlâ taşıyorum ve yine, "Neden düşünen, yazan insanlar bu ülkede cezaevine atılmasalar bile kendilerini hep tutsak gibi hissediyorlar?" diye sormadan edemiyorum. Çünkü bütün dünyayı Panoptikon hapisanesine çevirmiş durumdalar. İktidarlar, teknolojinin ve medyanın yardımıyla, artık toplumu bireyselleştirerek ayırıştırıyorlar; bireyi ele geçirme suretiyle herkesi kendi bedenine hapsediyorlar; herkesi kendisinin gardiyana haline getiriyorlar. Üstelik kimsenin kaçamayacağı bir cezaevi inşa ediyorlar. Diğer bir deyişle, ünlü Fransız düşünür Michel Foucault'nun *Hapishane'nin Doğuşu* kitabında belirttiği gibi; görünmez hale getirdiği modern siyaset sistemiyle, devletin ideolojik aygıtlarıyla, herkesi gözaltına almayı başarıyorlar. Ama böylesine modern bir iktidar döneminde, insanın fiziksel olarak cezaevine konulmasına ve sayısal unsur haline getirilmesine karşı çıkmanın yine de bir anlamı var ve bu anlam her zaman geçerliliğini koruyacak.

Evet, *Firar Öyküleri* kitabı, 1990 yılında yayımlandığında çok büyük ilgi görmüştü. Çok beğenildi, sevildi. Aradan bunca yıl geçmesine rağmen *Firar Öyküleri*, hâlâ kitapçılarda aranıyor, soruluyor ve çok okunuyor. Bulamayanlarsa, beni tanıyorlarsa, hâlâ benden istiyor.

Bu kitap, bir dönemin tarihi olmakla birlikte benim hayatımda önemli bir yer tutuyor; çünkü içeriği bakımından bir ilk olduğu gibi, benim de ilk çalışmam.

Firar Öyküleri'ni yeniden basabilmek için güncelleştirme çalışmalarım yaklaşık bir buçuk yılını aldı ama bu salt yazma sürecini oluşturdu, yoksa firarlarla ilgili belge, doküman, yazılı yayın ve kitap toplamayı son yirmi yıldır hep sürdürdüm. Kitabım yayımlandıktan sonra da, konuya olan ilgim hiç azalmadı. İyi ki de öyle oldu.

Şuna inanın; güncelleştirme çalışmaları, kitabı yeniden yazma sürecinden daha zor oldu. *Firar Öyküleri*'nin ilk kez yayımlanmasından sonra, firarlarla ilgili o kadar çok kitap yazılmış ki... Çoğunlukla bireysel, tek bir firarı anlatan kitaplar bunlar ve çoğunda da firariler, kendi anılarını anlatmışlar. İyi ki

yayımlandılar. Bu kitabı hazırlarken, yazar ve kitap isimlerini de yazarak bol bol alıntı yaptım, firarilerle yapılan röportajlara çokça yer verdim. Kelimenin tam manasıyla bir belgesel çalışma oldu, firarların tarihçesi ortaya çıktı. Bir diğer anlamda firarların ansiklopedisini yazmış oldum. Eminim bu kitap, aradan on yıllar geçse de merakla, zevkle, hüzünle, kaygıyla okunacak bir başucu, bir başvuru kaynağı olacak. Bunu bu kadar iddialı söylememin elbette bir dayanağı var. Gördüm ki, firarlar, aslında bu ülkenin nasıl idare edildiğinin de bir aynası. Ben bu firarları yazarken, ülkenin son elli yıllık tarihini, hem de karanlık tarihini yazdığımı sonradan fark ettim. Tamamen objektif ve her türlü ideolojiden soyutlanmış bir okuma yapınca, siz de bana hak vereceksiniz. Sol düşüncedeki insanlar, kader mahkûmları dediğimiz mahkûmlar, hep cezaevlerinden bileğinin hakkıyla kaçmışlar. Kendi zekâ ve becerileriyle... Kaçtıktan sonra, bir de saklanmak için akla karayı seçmiş ve birçoğu bu özgürlük isteğinin karşılığını canlarıyla ödemişler. Kimileri hevesleri kursağında kalarak yakalanmış, kimileri çok ağır bedeller ödemişler. Ya sağ eylemciler ya da mafya babaları? Hemen hepsi, devletin içindeki bazı karanlık güçler tarafından korunmuş, kollanmış, kaçırılmış, kaçırıldıktan sonra neredeyse el üstünde tutulmuşlar. “Olaçak şey değıl,” diyeceksiniz ama olmuş. Bu firarlar bile Türkiye'nin, yakın tarihte nasıl bir karanlık dönemde yaşadığının kanıtlarından biri olarak karşımıza çıkıyor.

Ben sizinle, bu kitap ilk yayımlandığında yaşadığım çok ilginç şeyleri de paylaşmak istiyorum. Çünkü bizzat yaşadığım bu ilginç anlar, en az firarlar kadar ilginçlerdi.

O dönem, *Hürriyet* gazetesinde çalışıyordum. *Firar Öyküleri* çalkalı bir-iki gün olmasına rağmen gazeteler kitabımdan bahsediyorlardı. O tarihte hem bu kadar çok medya organı yoktu hem de o zaman da şimdiki gibi belli başlı, tanınmış yazarların kitaplarından başka kitaplar tanıtılmazdı. Peki, ne olmuştu da *Firar Öyküleri* manşetlere taşınmıştı?

O dönem kamuoyunun gündeminde, tek kişilik hücre uygulamasını protesto etmek için cezaevlerinde başlatılan ve gün geçtikçe yaygınlaşan açlık grevleri vardı. Hatta benim de aralarında bulunduğum gazetecilerin, Türkiye'nin çeşitli vilayetlerindeki cezaevlerini dolaşmasına izin verilmişti. Eskişehir Özel Tip Cezaevi de bunların arasındaydı. 250 adet tek kişilik hücresi vardı. Tek kişilik hücre uygulaması ilk kez başlıyordu ve bu, aslında bir tecrit

politikasıydı. Orada yaptığım röportajları ve cezaevi izlenimlerimi de *Seni Anlatabilmek Eskişehir* adıyla kitaplaştırmıştım. Cezaevlerinde sorunlar salt bununla bitmiyordu. Özellikle devrimci tutuklu ve hükümlülere işkence yapılıyor, şiddet uygulanıyor, tek tip elbise giymeleri dayatılıyor, kısaca her türlü insan hakkı ihlali göz göre göre işleniyordu. Devrimci mahkûmlar için cezaevlerinde yaşam koşulları gün geçtikçe ağırlaşıyordu. Bu nedenle kamuoyu, cezaevindeki gelişmelere çok önem veriyor, bunları yakından takip ediyordu. Nasıl etmesin? Neredeyse her beş aileden birinin ya bir evladının ya bir yakınının, siyasi tutuklu ve hükümlü olduğu bir ülkede yaşıyorduk. Gündemdeki konuları görüşmek üzere Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'dan randevu talep etmiştim. Randevu talebimi bir ay sonra, 29 Mayıs 1990 günü kabul etmişti. O zamanlar bakanlar, muhabirlerle görüşürdü. Gazeteciler, mesleklerinin de gerektirdiği şekilde, muhalif soruları hâlâ sorabiliyorlardı. Ben de fotoğraf makinemi almış, yola çıkmıştım. Giderken içimden, "Kitabımı da götürüyüm, hediye edeyim," dedim. Röportaja başladım ve hatıra olsun diye kitabı verdim. Bakan kitabı eline aldığı an, ben de fotoğrafını çektim. İnanın haber olsun diye değil, sırf hatıra olsun diye ve gazetecilik dürtüsüyle çekmiştim. Oltan Sungurlu'nun bana ilk sözü şu oldu:

"Tünel nasıl kazılır, cezaevinden nasıl kaçılır, cezaevinde isyan nasıl organize edilir? Böyle mevzularda kitap yazılırsa, o kitap cezaevlerine sokulmaz."

Bunun anlamı şuydu, kitabım mahkeme kararı olmadan yasaklanmıştı. Asıl ilginç olursa, biz röportaj yaparken, özel kalem müdürünün içeri girip bakana gizli bir not ulaştırmasıydı. Bakan Sungurlu'nun yüz ifadesi değişti. Çok merak ettim. Çok ısrar ettim. Sonunda Bakan Sungurlu, "Dev-Sol ile TİKKO örgütünün yönetici kadrosunun Bayrampaşa Cezaevi'nden firar ettiği" söyledi. Yüreğim güm güm attı. Röportajı nasıl tamamladım, bilemiyorum. Uçarcasına gazeteye geldim. Ve ertesi gün, yani 30 Mayıs 1990 günü yazdığım haber *Hürriyet* gazetesinde, "Kitabı Okurken Firarı Öğrendi" başlığıyla manşetten çıkıyordu. Elbette, Bakan Sungurlu'nun benim kitabımı karıştırırkenki fotoğrafıyla...

Firar Öyküleri yayımlandıktan sonra adım firar uzmanına çıkmıştı. Kitabım, kimi zaman tez konusu oldu, kimi zaman ders kitabı. Yurt dışındaki televizyon kanalları bile benimle söyleşiler yaptılar. Kitabım yayımlandığında, firar edip yurt dışına çıkanlardan mektuplar aldım. Dünyanın birçok

ülkesinden, hatta ta Japonya'dan ve Güney Afrika'dan bile mektup aldım. Bu mektupları ilk yayıncım Mehmet Düz'e verdim. Yayıncım sonradan kanserden ölünce, bu mektuplara bir daha da ulaşamadım. Mektuplarında çoğu mahkûm, haksız yere suçlandıklarını, işkence altında verdikleri ifadelerle hüküm giydiklerini söylüyorlardı. Fırarların, bir anlamda haksızlığa verilen birer yanıt olduğunu belirtiyorlardı. Haklılardı. İşkence çok yaygındı. Boşu boşuna, haksız yere cezaevlerine atılan o kadar çok insan vardı ki... Düşünün; Adalet Bakanlığı verilerine göre, 1970 yılından 1993 yılına kadar toplam 13 bin 865 kişi cezaevlerinden firar ederken, bunlardan ancak 4 bin 899'u yakalanabildi. 1978 yılı neredeyse "firar" yılı ilân edilecekti, o yıl cezaevlerinden tamı tamına bin 727 kişi firar edecekti. Bu bir rekordu. İnsanlara, kendi adaletlerini kendilerinin sağlamalarından başka bir seçenek bırakmamışlardı.

Cezaevlerinde baskılar arttıkça direniş de yükseliyordu ve yükselen direniş kırılmıyordu. Direniş, kamuoyunda da destek görmeye başlamış, sorun uluslararası boyuta taşınmıştı. Çok değil, yaklaşık bir buçuk yıl sonra cezaevindeki direniş, vahşi bir şekilde bastırılacaktı. Operasyonun ismi de "Hayata Dönüş" olacaktı. Bu, olsa olsa tarihe düşen bir kara leke operasyonu olabilirdi. Gerekçe olarak da, tek kişilik hücre sisteminin olduğu F tipi cezaevlerine geçiş olarak açıklanacaktı. Takvimler 19 Aralık 2000'i gösterdiğinde, cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerin F tipi hücre sistemine geçişi engellemek amacıyla başlattıkları ölüm oruçlarına son vermek bahanesiyle, Türkiye genelindeki 20 cezaevinde eşzamanlı bir operasyon düzenlendi. 30'u tutuklu, 2'si asker, 32 kişinin öldüğü ve yüzlerce kişinin yaralandığı bu kanlı operasyonun Bayrampaşa ayağında da 12 kişi yaşamını yitirdi, 57 kişi yaralandı. Jandarma Genel Komutanlığı, her cezaevi için ayrı bir operasyon ismi veriyordu. Örneğin, Bayrampaşa Cezaevi'ne yapılan operasyonun adı, "Tufan"dı. Operasyonlarda o kadar çok ileri gidildi ki, görev alanların kimyasal madde kullandığı bile konuşuldu.

Kitabımla ilgili unutamadığım diğer çok önemli bir anı da işte bu operasyonla ilgili... Bu önemli tanıklığı da Çankırı Cezaevi'nde yaşadım. Çankırı Cezaevi'nde de operasyon yapılmıştı. Ben de, ATV muhabiri olarak takip etmek üzere diğer gazeteci arkadaşlarla birlikte oradaydım. Sözüm ona operasyon bitmişti. Bize açıklama yapılacaktı. Açıklama yapılmadan önce cezaevinin bahçesinde, koşullarda ele geçirilen yasak yayınlar basına gösterilecekti.

İçeriye alındık. O sırada kameramanlar ve foto muhabirleri, bana yavaşça seslenerek, “Adnan! Çabuk gel buraya bak!” dediler. Gidip baktığımda, yasak yayınların başında *Firar Öyküleri*’ni gördüm.

Gerçekte *Firar Öyküleri*, sadece cezaevindeki firarları anlatmıyor. Bu öyküler, Türkiye’nin hem yakın tarihinin hem de en acılı ve karanlık dönemlerinin kara mizah öyküleridir de bir anlamda. Hepsi yaşanmış, hayatın içerisinden öyküler...

Güncelleştirerek yeniden ele aldığım *Firar Öyküleri*’nin bir diğer özelliği de, aynı zamanda son kırk yılda bu ülkede yaşananları belgeleyen kronolojik bir kitap olmasıdır. Her biri, tarihe düşülen birer not niteliğini taşıyan bu öyküler, *Firar Öyküleri*’ni bir başvuru, bir kaynak kitabı haline getirir.

Bu kitabı çok ama çok dikkatli okuyun. Bir yandan yüreğiniz yanacak, nefesiniz daralacak, hafızanız canlanacak, aklınız allak bullak olacak, birileri karanlıktan fırlayarak “Bö!” diye sizi korkutacak, bazen bu kitabı elinizden nefretle fırlatacak ve hem bana hem devlete, çok ama çok kızacaksınız. Diğer yandan bu öyküleri okurken; hangi direnişlerden geçerek bugünlere geldiğimizi bilecek, belki hüznüleneceksiniz ama kahkahalarınıza da engel olamayacaksınız. Gerçekten inanmayacaksınız, şaşıracaksınız. “Hadi canım sen de... Bu kadar da olmaz,” diye yorum yapacaksınız.

“Bu ülke işte böyle bir ülke; ağlarken güldürür, güldürürken ağlatır, ağlatırken uyutur insanı,” diyeceksiniz ama birden, nasıl bir ülkede yaşadığımızın farkına varacak ve ülkenin bu cinnet hâinden korkacaksınız.

Niye saklayayım? Haydi, itiraf edeyim. Ben de bu kitabı yazarken korktum. Tamam, yazdığım belgeler, dokümanlar, kitaplar, her insanın kolayca ulaşabileceği ve göz önünde olan şeylerdi ama ne zaman bu kitabı oluşturmak için bu yaşananları, geçmişe ait bu ayrıntıları alt alta koydum, işte o zaman sırtımı ateşten bir yalım sıyırdı, ürperdim. Ortaya çıkan tablodan ve bu tabloyu sizinle paylaşırken ürktüm gerçekten. Bu kitap, artık sadece firarları anlatan bir kitap değil, aynı zamanda bir ülkenin karanlık tarihinin parmaklıklarını aralayıp, aydınlığa doğru firar eden bir kitap olmuştu.

Elinizde tuttuğunuz bu “firari kitabın”, aradan yüz yıl geçse de güncelliğini yitirmeyeceğine inanıyorum. *Firar Öyküleri*’ni okuyunca ne demek istediğimi anlayacak ve bana hak vereceksiniz.

Çok yakın bir zamanda kaçılması olanaksız denilen meşhur Alcatraz Cezaevi'yle ilgili bir belgesel izledim. Orada bir yetkili, "Kaçılmayacak cezaevi yoktur," diyordu.

Şimdi burada sorulacak soru şu: Neden şimdi firarlar olmuyor? Cezaevlerinin yüksek güvenli ve sıkı kontrollü olmasından mı?

Yoksa?

Acaba?

Bunun da yanıtını siz verin artık.

Adnan Gerger, 1 Ocak 2018